

Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v. v. i.

610000070

Inventář

Archivní pomůcka č. 5056

NAD č. 5032

Wurmová Jindřiška

1875-1992

Zpracoval: Mgr. Miroslava Květová, Ph.D.

Praha 2023

I. Dějiny původce archivního souboru	3
Wurmová, Jindřiška (1863-1953)	3
II. Dějiny archivního souboru	5
III. Archivní charakteristika archivního souboru	5
IV. Tematický popis a obsah archivního souboru	5
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky	6
Wurmová Jindřiška, 1875–1992	7
II. Korespondence	7
II. b) Korespondence osobní	7
II. b) 1. Korespondence s jednotlivci	7
II. b) 5. Dopisy úřadů a institucí	7
III. Vědecká, odborná a literární činnost	7
III. a) Vědecká práce	7
V. Ilustrační materiál o původci	8
V. a) Fotografie	8
VI. Písemnosti rodinných příslušníků	8
Wurm, František Bořivoj (manžel)	8
Osobní korespondence	8
Ilustrační materiál	8
Wurmová, Milada (vnučka)	9
Osobní korespondence	9
VII. Dokumenty cizí provenience	9
Rejstřík korporativní	10
Rejstřík osobní	11
Rejstřík zeměpisný	12

I. Dějiny původce archivního souboru

Wurmová, Jindřiška (1863-1953)

CAM: 89001

spisovatelka, pracovnice v mezinárodním mírovém hnutí

Variantní označení: Fleischerová, Jindřiška, užití: rodné

Narození: 8. 2. 1863

místo: Rovečné (Žďár nad Sázavou, Česko)

Úmrtí: 19. 5. 1953

místo: Myslibořice (Třebíč, Česko)

Události:

manželství, od: 25.4.1889

manžel: Wurm, František Bořivoj (1857-1939)

místo uzavření: Rovečné (Žďár nad Sázavou, Česko)

Životopis

Byla dcerou evangelického kazatele v Rovečíně (dnes Rovečném) Benjamina Fleischera a jeho manželky Marie, rozené Foustkové. Studovala na evangelické jazykové škole v Krabčicích pod Řípem a poté ve Švýcarsku na jazykovém ústavu v Mannersdorfu.

Od roku 1881 působila jako učitelka cizích jazyků nejprve v evangelickém ústavu v Krabčicích, dále v Šakvicích a v brněnském ženském vzdělávacím spolku Vesna. V Brně se seznámila s úředníkem banky Slavie Františkem Bořivojem Wurmem, za něhož se roku 1889 provdala. V manželství se narodily tři děti, dcera Milada a synové Jaromír a Miloš. V Brně se zapojila do veřejného a spolkového života. Věnovala se především osvětové práci, přednášela a psala články do novin a povídky. Hlavními oblastmi jejího zájmu byly mírové hnutí, sociální péče, náboženství a ženské emancipační hnutí.

Roku 1892 se stala členkou výboru Vesny. V roce 1899 poprvé promluvila na téma mírového hnutí a začala se usilovně zabývat pacifismem. Ve spolupráci se Zdenkou Wiedermannovou založila roku 1903 spolek Dívčí akademie na podporu zřízení gymnázia pro dívky. Po smrti dcery Milady, která zemřela v šesti letech na zánět mozkových blan, se v roce 1911 začala věnovat sociální péči. Stala se místopředsedkyní odboru České zemské komise na ochranu dětí. Na pomoc matkám a dětem v hmotné nouzi založila v Brně Poradnu pro matky a kojence a Útulek pro nemanželské matky. Byla spoluzakladatelkou Jednoty mírové pro Moravu. Post předsedkyně zastávala od jejího založení roku 1912 až do roku 1928, poté byla její čestnou předsedkyní. Společně s Pavlou Moudrou vydala Mírovou čítanku (1913, 1914), která měla sloužit k výchově mládeže. Čítanka byla za 1. světové války zabavena a zničena, po válce však vyšla znovu a v rozšířeném vydání (1920, 1921).

Během 1. světové války pracovala jako vedoucí ošetrovatelské péče ve vojenské nemocnici v Zábrdovicích, dále v Českém srdci, jehož cílem bylo pomáhat manželkám a dětem vojáků na frontě a lidem, kteří byli z politických důvodů vězněni. Mezi ně patřila i Alice Masaryková. Velmi ji zasáhla smrt syna Miloše, který byl také pacifista, ale přesto musel roku 1914 narukovat. Z války se tento ruský a potom francouzský legionář nevrátil, zemřel těsně před vznikem samostatného Československa 24. října 1918 u Vouzières.

Po 1. světové válce obnovila výbor Jednoty mírové. Spolu s Olgou Vaškovou, sestrou Petra Bezruče, založila v roce 1920 Českou zemskou komisi na ochranu mládeže. Dále pracovala v abstinentním hnutí. Byla místopředsedkyní Zemského abstinentního svazu na Moravě. Věnovala se také péči o vězně. Přednášela v polepšovně v Mikulově i ve věznici v Brně na Cejlu.

Díky své přednáškové a osvětové činnosti se seznámila s řadou významných osobností. Ve výboru spolku Dívčí akademie se sešla s Charlottou G. Masarykovou a spolupracovala rovněž s T. G. Masarykem. Jejich propagačních přednášek pro dívčí gymnázium se účastnila i Alice Masaryková. Již od roku 1904 byla v kontaktu s Berthou von Suttner,

první nositelkou Nobelovy ceny míru, dále s představitelkami ženského hnutí, např. Františkou Plamínkovou a Pavlou Moudrou.

Stala se členkou několika mezinárodních organizací: Mezinárodní mírová rada v Ženevě (od 1923), Světová unie žen, Unie společností pro svaz národů, Liga žen pro mír a svobodu, aj. Zúčastnila se řady světových mírových kongresů (v Berlíně 1924, v Paříži 1925, v Ženevě 1926, ve Varšavě 1928, v Bruselu 1931, ve Vídni 1932), dále kongresů Unie společností pro svaz národů (v Londýně a Aberszwythu 1926, v Berlíně 1927, Ženevě 1930, v Budapešti 1931). Zastupovala Československo ve stálé komisi pro výchovu v Unii společností pro svaz národů v Bruselu a v Alianci křesťanských církví pro pěstování mezinárodního přátelství v Paříži. Od roku 1932 kázala jako jediná ženská delegátka na 6. Synodě v evangelické církvi. Byla členkou Kostnické jednoty a výchovného odboru Aliance církví pro mezinárodní přátelství. Roku 1934 otevřela Poradnu sociálně zdravotní péče o zdrženlivost v Brně, která byla finančně podporována Československým červeným křížem. Za 2. světové války se dále věnovala osvětové činnosti.

Mezi její nejvýznamnější díla patří Ženy a alkohol (1923), Z denníku sedmnáctileté (1924, 1930), Výchova charakteru (1926), Společnost národů. Naší mládeži (1927), Ze života Jana Jindřicha Pestalozziho (1927), Jan Amos Komenský (1592-1670), učitel národů (1929) nebo Ze staré rovečské fary (1933).

Zdroje informací

BEDNÁŘOVÁ, Věra. Jindřiška Wurmová (8. 2. 1863 - 19. 5. 1953). Vlastivědný věstník moravský, 1993, roč. 45, č. 4, s. 396-400.

BEDNÁŘOVÁ, Věra. Životní odkaz Jindřišky Wurmové a její přínos pro domácí a mezinárodní mírové hnutí. Brno: vl. nákladem, 1994.

KOKEŠOVÁ, Helena. Jindřiška Wurmová. Nový přírůstek do fondů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Práce z dějin Akademie věd, 2013, roč. 5, č. 2, s. 237-242.

POKORNÝ, Jan. Jindřiška Wurmová: (8. 2. 1863 - 22. 5. 1953). Kostnické jiskry, 2003, roč. 88, č. 15, s. 4.

RŮŽIČKOVÁ, Michaela. Počátky formování mírového hnutí na Moravě s ohledem na roli žen v tomto procesu. Ludmila Konečná, Eliška Machová, Miloslava Procházková, Berta von Suttner, Augusta Šebestová, Zdenka Wiedermannová-Motyčková, Jindřiška Wurmová. Vlastivědný věstník moravský, 2022, roč. 74, č. 3-4, s. 138-150.

WURMOVÁ, Milada. Rodina Wurmova. In: Klobouky u Brna. Město, dějiny, krajina a lidé. Ed. Emil Kordiovský. Brno 1998, s. 238-241.

KVĚTOVÁ, Miroslava. Jindřiška Wurmová. 1875-1992. Inventář. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2023. Archivní pomůcky, 5056.

WURMOVÁ, Milada. Wurmovi Ignát, František Bořivoj, Jindřiška, Miloš, Jaromír, Milada. (1816) 1846-1981. Inventář. Brno: Státní archiv v Brně, 1970. Archivní pomůcky, 894.

Odkaz na zdroje informací

Internetová encyklopedie dějin Brna [cit. 2024-04-09].: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=10504

Identifikátory:

INTERPI: n000042744 (hodnota ověřena)

Národní autority ČR: jk01151831 (hodnota ověřena)

II. Dějiny archivního souboru

Dějiny jednotky popisu:

Písemná pozůstalost se před převzetím do archivu nacházela ve vlastnictví Milady Wurmové (1922–2020), vnučky J. Wurmové. Ta vypracovala soupis předávaných dokumentů.

Přímý zdroj akvizice:

Dar Milady Wurmové z 11. 4. 2013 (č. př. 23/2013).

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Způsob uspořádání:

V roce 2023 fond zpracovala Miroslava Květová. Písemná pozůstalost J. Wurmové byla uspořádána podle pořádacího schématu užívaného pro osobní fondy v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., za respektování základních pravidel pro zpracování archiválií verze 3.1. Písemnosti byly rozděleny do sérií: II. Korespondence, III. Vědecká, odborná a literární činnost, V. Ilustrační materiál o původci, VI. Písemnosti rodinných příslušníků, VII. Dokumenty cizí provenience.

Osobní korespondence s jednotlivci je uspořádána abecedně podle jmen osob, stejně tak korespondence rodinných příslušníků. Ilustrační materiál u písemnosti rodinných příslušníků je uložen v chronologickém pořadí. Dokumenty cizí provenience jsou rovněž raženy chronologicky.

Skartovány byly staré, nadbytečné obaly.

Budoucí přírůstky:

Další přírůstky se nepředpokládají.

Fyzický stav jednotky popisu a technické požadavky:

dobry

Pravidla zpracování:

Základní pravidla pro zpracování archiválií. Praha: Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2022.

IV. Tematický popis a obsah archivního souboru

Tematický popis:

Archiválie uložené v osobním fondu J. Wurmové poskytují informace především o jejím vztahu k rodině Tomáše Garrigua Masaryka. Mezi nimi převažuje korespondence. Dochovala se osobní korespondence s jednotlivci, v níž jsou zastoupeny zejména dopisy J. Wurmové s Alicí Masarykovou, Olgou Revilliodovou-Masarykovou a také jejich otcem T. G. Masarykem. V korespondenci s úřady a institucemi je zachován pouze jeden dopis od Kanceláře prezidenta republiky. Nejzajímavější část pozůstalosti tvoří právě korespondence s Masarykovou rodinou, jež vypovídá o činnosti J. Wurmové v tuzemském i mezinárodním mírovém hnutí. J. Wurmová byla spoluzakladatelkou a předsedkyní Jednoty mírové v Brně. Byla členkou mnoha dalších mírových organizací, např. Mezinárodní rady mírové v Ženevě, účastnila se řady světových mírových kongresů atd. Korespondence odráží i její další působení, např. literární (knihy Z deníku sedmnáctileté a Ze staré rovečské fary). J. Wurmová byla činná také v oblasti sociální péče, péči o vězně, nebo v abstinentském hnutí. Velká část dopisů se týká i osobních záležitostí, především snah J. Wurmové o převoz ostatků syna Miloše, který se přidal k francouzským legiím a v boji ve Francii zemřel.

Ve fondu se zachovaly pouze tři fotografie. Fotografie J. Wurmové s věnováním synovi

Jaromírovi a další dvě portrétní fotografie, které jsou umístěny v písemnostech rodinných příslušníků a zobrazují manžela J. Wurmové Františka Bořivoje. Ve skupině písemností týkajících se rodinných příslušníků je dále zařazena korespondence manžela Františka Bořivoje a vnučky Milady. Zde jsou zajímavé dopisy od Stanislava Poláka adresované M. Wurmové z roku 1992, v nichž ji žádal o kopii jednoho dokumentu, který potřeboval pro zpracování tehdy připravovaného svazku spisů T. G. Masaryka. Přílohou dopisů od S. Poláka je originál tohoto zajímavého dokumentu. Jde o tzv. Šemberův almanach z roku 1877 (Almanach na oslavu sedmdesátých narozenin Al. Vojt. Šembery, prof. českého jazyka na Vys. učení vídeňském), v němž byla publikována Masarykova studie O pokroku, vývoji a osvětě. Tento výtisk původně patřil F. B. Wurmovi a je velmi cenný, protože do něho Masaryk vlastní rukou provedl autorské korektury, které se jinde nezachovaly. Písemnosti cizí proveniencí tvoří dvě publikace vztahující se rovněž k Masarykově rodině. Jde o edice dopisů Alice Masarykové a její matky Charlotty.

Jazyk archivního souboru (v evidenci NAD):

čeština

Počet zpřístupněných evidenčních jednotek:

Evidenční jednotka	Počet	Datace
kartony	1	1877-1992
fotografie na papírové podložce	3	1875-[1923]
tisky po roce 1800	2	1920-1933

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky

Zpracovatel jednotky popisu: Květová, Miroslava, Mgr. Ph.D. (1987-)

Datum popisu: 2023

610000070/5032

Wurmová Jindřiška

1	1	1	
Wurmová Jindřiška, 1875-1992			
odkazy: Moravský zemský archiv v Brně, fond Wurmovi Ignát, Fratišek Bořivoj, Jindřiška, Miloš, Jaromír, Milada (1816) 1846-1981 (G 71) .			
edice a literatura: KOKEŠOVÁ, Helena. Jindřiška Wurmová. Nový přírůstek do fondů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Práce z dějin Akademie věd, 2013, roč. 5, č. 2, s. 237-242.			
2	1/1	2	
II. Korespondence			
3	1/1/1	3	
II. b) Korespondence osobní			
4	1/1/1/1	4	
II. b) 1. Korespondence s jednotlivci			
5	1/1/1/1/1	5	1 karton/1
signatura: II. b) 1.			
Masaryk, Tomáš Garrigue			1913-1936
5+2, 1 obálka			
odesílatel: Masaryk, Tomáš Garrigue, prof. PhDr. (prezident : 1850-1937)			
příjemce: Masaryk, Tomáš Garrigue, prof. PhDr. (prezident : 1850-1937)			
5	1/1/1/1/2	6	1 karton/2
signatura: II. b) 1.			
Masaryková, Alice;			1922-1938
na dopisu z 22. 9. 1937 spolupodepsaní Jan Masaryk a Olga Revilliodová-Masaryková			
12+3, 8 obálek, 1 příloha			
odesílatel: Masaryková, Alice, PhDr. (1879-1966)			
příjemce: Masaryková, Alice, PhDr. (1879-1966)			
5	1/1/1/1/3	7	1 karton/3
signatura: II. b) 1.			
Odstrčil, Oskar (Soukromý archiv a knihovna prezidenta republiky, Praha)			1933
1			
5	1/1/1/1/4	8	1 karton/4
signatura: II. b) 1.			
Revilliodová-Masaryková, Olga			1928
1+1, 1 obálka, 1 příloha			
odesílatel: Masaryková, Olga (1891-1978)			
příjemce: Masaryková, Olga (1891-1978)			
4	1/1/1/2	9	
II. b) 5. Dopisy úřadů a institucí			
5	1/1/1/2/1	10	1 karton/5
signatura: II. b) 5.			
Kancelář prezidenta republiky, Praha			1932-1935
2, 2 obálky			
2	1/2	11	
III. Vědecká, odborná a literární činnost			
3	1/2/1	12	
III. a) Vědecká práce			

Úrov.	Označení Obsah	Poř. č.	Ukládací číslo Datece
4	1/2/1//1 signatura: III. a) T. G. Masaryk – Pacifista, in: Českoslovenští evangelíci T. G. Masarykovi. Sborník statí k jeho osmdesátým narozeninám. Sestavil F. Žilka, Praha 1930, s. 224–228. kopie; tisk autor textu: Wurmová, Jindřiška (1863-1953)	13	1 karton/6 1930
2	1/3 V. Ilustrační materiál o původci	14	
3	1/3/1 V. a) Fotografie	15	
4	1/3/1//1 signatura: V. a) Portrétní fotografie; věnování synovi Jaromíru Wurmovi fotografie na papírové podložce: 1; E] rozměr podložky 200×290 mm; pozitiv (sépie); nalepeno na kartonu zachycená entita: Wurmová, Jindřiška (1863-1953) místo fotografování: Brno (Brno-město, Česko) fotograf: Atelier Rafael (Brno, Brno-město, Česko : 1864-asi 1948) šířka: 104 mm, výška: 148 mm	16	1 karton/7 [1903]-[1923]
2	1/4 VI. Písemnosti rodinných příslušníků	17	
3	1/4/1 Wurm, František Bořivoj (manžel) osoba/bytost: Wurm, František Bořivoj (1857-1939)	18	
4	1/4/1/1 Osobní korespondence	19	
5	1/4/1/1//1 signatura: VI. Masaryk, Jan 1, 1 příloha odesílatel: Masaryk, Jan (1886-1948)	20	1 karton/8 1948
5	1/4/1/1//2 signatura: VI. Schenk, Antonín (tajemník prezidenta T. G. Masaryka) 1, 1 obálka	21	1 karton/9 1937
4	1/4/1/2 Ilustrační materiál	22	
5	1/4/1/2//1 signatura: VI. Portrétní fotografie fotografie na papírové podložce: 1; E] rozměr podložky 61×104 mm; pozitiv (vizitka); nalepeno na kartonu zachycená entita: Wurm, František Bořivoj (1857-1939) místo fotografování: Brno (Brno-město, Česko) fotograf: Atelier Quido Trapp (Brno, Brno-město, Česko : 1864-1889) šířka: 58 mm, výška: 94 mm	23	1 karton/10 1875
5	1/4/1/2//2	24	1 karton/11

Úrov.	Označení Obsah	Poř. č.	Ukládací číslo Datece
	signatura: VI. Portrétní fotografie (průkazová) fotografie na papírové podložce: 1; E] pozitiv (černobílá fotografie) zachycená entita: Wurm, František Bořivoj (1857-1939) šířka: 63 mm, výška: 91 mm		[1890]-[1914]
3	1/4/2	25	
	Wurmová, Milada (vnučka) osoba/bytost: Wurmová, Milada, PhDr. CSc. (1922-2020)		
4	1/4/2/1	26	
	Osobní korespondence		
5	1/4/2/1/1	27	1 karton/12
	signatura: VI. Polák, Stanislav 3, 2 obálky odesílatel: Polák, Stanislav, PhDr. (1936-2017)		1877-1992
6	1/4/2/1/1/1	28	
	signatura: VI. Almanah na oslavu sedmdesátých narozenin Al. Vojt. Šembery, prof. českého jazyka na Vys. učení vídeňském. S podobiznou, Vídeň: Akademický spolek, 1877. 214 s. tisk po roce 1800: 1 místo vydání: Vídeň (Rakousko)		1877
2	1/5	29	
	VII. Dokumenty cizí provenience		
3	1/5/1	30	1 karton/13
	signatura: VII. Otisk listu, kterým se p. president-Osvoboditel tázal v roce 1912 jako poslanec vídeňského parlamentu na letní pobyt ve Víru; výstřižek z blíže neurčené tiskoviny zarámováno, zaskleno		1912
3	1/5/2	31	1 karton/14
	signatura: VII. Dr. Alice G. Masaryková, Dopisy do vězení. Upr. Jaroslav Benda, [Praha]: Československý Červený kříž, [1920]. 107 s. tisk po roce 1800: 1; E] originál; tisk místo vydání: Praha (Česko) vydavatel/nakladatel: Československý červený kříž (Praha, Česko : 1919-1993) autor textu: Masaryková, Alice, PhDr. (1879-1966)		1920
3	1/5/3	32	1 karton/15
	signatura: VII. CGM [Masaryková-Garrigue, Charlotte], Listy matky: [Z korespondence paní Charlotty G. Masarykové dopisy poslané dceři do vězení v r. 1916]. [S. l.: s. n., 1933]. 64 s.; věnování od Alice Masarykové tisk po roce 1800: 1; E] originál; tisk autor textu: Garrigue-Masaryková, Charlotte (1850-1923)		1933

Rejstřík korporativní

Atelier Quido Trapp (Brno, Brno-město, Česko : 1864-1889), podnik zajišťující fotografické služby	23
Atelier Rafael (Brno, Brno-město, Česko : 1864-asi 1948), podnik zajišťující fotografické služby	16
Československý červený kříž (Praha, Česko : 1919-1993), zájmové zdravotnické sdružení	31

Rejstřík osobní

Garrigue-Masaryková, Charlotte (1850-1923), americká překladatelka, propagátorka české kultury, aktivistka ženského emancipačního hnutí a sociálnědemokratické strany, manželka prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka	32
Masaryk, Jan (1886-1948), československý politik a diplomat, ministr zahraničí v letech 1940-1948, autor politických publikací a překladů z angličtiny	20
Masaryk, Tomáš Garrigue, prof. PhDr. (prezident : 1850-1937), univerzitní profesor, filozof, sociolog, novinář, literární kritik; v letech 1918-1935 prezident Československa	5
Masaryková, Alice, PhDr. (1879-1966), socioložka, osvětová pracovnice, překladatelka z angličtiny, němčiny, francouzštiny	6, 31
Masaryková, Olga (1891-1978), dcera T. G. Masaryka, účastnice prvního národního odboje, organizátorka pomoci pro československé exulanty po Únoru 1948	8
Polák, Stanislav, PhDr. (1936-2017), historik, archivář	27
Wurm, František Bořivoj (1857-1939), komerční rada, ředitel Vzájemné pojišťovací banky Slavia v Brně	18, 23, 24
Wurmová, Jindřiška (1863-1953), spisovatelka, pracovnice v mezinárodním mírovém hnutí	1, 13, 16
Wurmová, Milada, PhDr. CSc. (1922-2020), archivářka, autorka monografických publikací z oboru	25

Rejstřík zeměpisný

Brno (Brno-město, Česko)	16, 23
Praha (Česko)	31
Vídeň (Rakousko)	28

Název archivní pomůcky: Wurmová Jindřiška

Časové rozmezí archivní pomůcky: 1875–1992

Počet evidenčních jednotek zpřístupněných archivní pomůckou: 6 (kar, 1, 1877–1992; fsn, 3, 1875–[1923]; tip, 2, 1920–1933)

Počet jednotek popisu, které lze na základě archivní pomůcky zpřístupnit: 32

Rozsah archivní pomůckou zpřístupněných archiválií: 0,12 bm

Stav archivní pomůckou zpřístupněných archiválií ke dni: 17. října 2023

Zpracovatel archivního souboru: Mgr. Miroslava Květová, Ph.D.

Archivní pomůcku sestavil: Mgr. Miroslava Květová, Ph.D.

Počet stran archivní pomůcky: 13

Archivní pomůcku schválil: PhDr. Daniela Brádlarová, Ph.D., čj. MUA-1771/2023, 20. 12. 2023